Rewitalizacja w budowie – tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce

Słowo wstępne

Program "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce" stał się dla Poznania praktyczną próbą zmierzenia się z problemami społecznymi miejskich obszarów zdegradowanych. Zmierzał on przy tym jednocześnie do realizacji celów określonych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania oraz - w szerszym kontekście - w Strategii Rozwoju Miasta Poznania.

Jednym z celów realizacji Programu była integracja jak największej liczby osób, stowarzyszeń, organizacji publicznych i niepublicznych wokół idei rewitalizacji jako procesu niezbędnego i kluczowego z punktu widzenia rozwoju miast w Polsce. Miasto Poznań kontynuuje tym samym konsekwentnie podejmowane działania na rzecz tworzenia w Polsce zrębów rewitalizacji, które są szczególnie ważne w kontekście braku podstaw prawnych regulujących tę sferę interwencji publicznej.

Jestem przekonany, że realizując Program rewitalizacji społecznej zbudowaliśmy fragment fundamentów pod dalsze działania na rzecz odnowy miejskich obszarów zdegradowanych, a przy okazji wypracowaliśmy wzorce, z których będą mogły korzystać inne miasta.

Ryszard Grobelny
Prezydent Miasta Poznania

O Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania

Na początku 2005 r. władze Miasta Poznania przystąpiły do opracowania i wdrożenia Miejskiego Programu Rewitalizacji, jako dokumentu określającego interwencję publiczną na obszarach zdegradowanych. W pierwszej edycji programu (od marca 2006 r.) jako obszar pilotażowy wybrano historyczną dzielnicę Śródkę, natomiast w drugiej (od października 2006 r.) teren ten powiększono o Ostrów Tumski, Chwaliszewo i obszar położony na Jeżycach i Łazarzu, dwóch śródmiejskich dzielnicach przyłączonych do Poznania w XIX w.

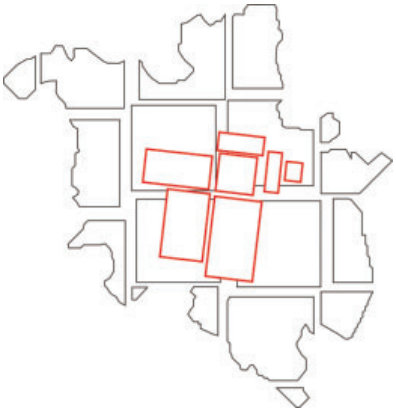

Ryc. 1. Logo Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania

Kolejnym etapem kształtowania polityki rewitalizacyjnej miasta było opracowanie w marcu 2010 r. Miejskiego Programu Rewitalizacji dla obszarów poprzemysłowych i powojskowych w celu pozyskania przez potencjalnych beneficjentów dofinansowania na rewitalizację w ramach Działania 4.2 WRPO ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Obecnie obowiązującym dokumentem jest przyjęty w kwietniu 2012 r. Miejski Program Rewitalizacji dla Miasta Poznania - trzecia edycja (MPR). Został on opracowany w celu:

- kontynuowania przedsięwzięć rozpoczętych pod wpływem ZPORR na lata 2004-2006;
- wykorzystania doświadczeń dotychczasowej realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Poznania;
- umożliwienia uzyskania przez beneficjentów pożyczek dzięki Inicjatywie JESSICA na realizację projektów rewitalizacyjnych na zdegradowanych obszarach miejskich (działanie 4.1 WRPO);
- połączenia dokumentów dotyczących działań na obszarach miejskich (działanie 4.1 WRPO)

Ryc. 2. Okładka Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania - trzecia edycja

i na obszarach poprzemysłowych i powojskowych (Działanie 4.2 WRPO) w jedną spójną całość.

W Miejskim Programie Rewitalizacji wyznaczono dwie strefy wsparcia działań rewitalizacyjnych:

1. Zdegradowane obszary miejskie, których rewitalizacja jest wspierana przez Miasto Poznań poprzez systematyczne działania aktywizujące i integrujące społeczności miejskie oraz komunalne projekty inwestycyjne;
2. Zdegradowane obszary miejskie oraz obszary poprzemysłowe i powojskowe, których rewitalizacja może być wsparta przez Inicjatywę JESSICA i ewentualnie przez Miasto Poznań poprzez wybrane przedsięwzięcia społeczne i inwestycyjne.

Ryc. 3. Obszary objęte Miejskim Programem Rewitalizacji dla Miasta Poznania (załącznik 4. do MPR)

Strefa pierwsza obejmuje następujące obszary:

A1) Śródka - Ostrów Tumski - Chwaliszewo o powierzchni 87,2 ha w granicach wyznaczonych: linią kolejową Poznań-Warszawa, ul. Podwale, ul. Jana Pawła II, rzeką Cybiną, w tym tzw. "kanałem ulgi", zachodnią granicą tzw. Starego Koryta Warty oraz zachodnią granicą dawnego portu rzecznego;

A2) Jeżyce o powierzchni 29,7 ha w granicach pomiędzy ul. Dąbrowskiego, Kraszewskiego, Bukowską oraz zachodnimi granicami parceli zlokalizowanych przy ul. Polnej.

Strefa druga obejmuje przede wszystkim tereny skoncentrowane w śródmieściu Poznania oraz w mniejszym stopniu poza nim (zob. ryc. 3.).

Z punktu widzenia Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania, Program "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce" był jego wsparciem głównie w zakresie postawionych celów:

* rozszerzenia działań integracyjnych i aktywizujących różnorakie społeczności miejskie na rzecz budowy porozumień rozwiązujących lokalne problemy,
* zbierania doświadczeń i tworzenia zrębów rewitalizacji miast w Polsce.

O Programie "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce"

Nawiązując do kierunków działań przyjętych w MPR, Miasto Poznań złożyło wniosek o dofinanso-wanie programu w ramach konkursu Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich pt. "Pilotażowe programy rewitalizacji społecznej realizowane w partnerstwach lokalnych". Konkurs ten był częścią projektu systemowego "Rewitalizacja społeczna" realizo-wanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet I - Zatrudnienie i integracja spo-łeczna, Działanie 1.2 Systemowe wsparcie instytucji pomocy i integracji społecznej. Celem realizacji projektów w ramach konkursu jest stworzenie ogólnego modelu rewitalizacji społecznej i modelu partnerstwa lokalnego poprzez wypracowanie najlepszych rozwiązań rewitalizacji społecznej na poziomie lokalnym.

Wniosek Miasta Poznania (w partnerstwie z Fundacją SIC!) uzyskał 31 sierpnia 2011 r. pozytywną ocenę Komitetu Sterującego Konkursu. W związku z tym oba podmioty przystąpiły 1 października 2011 r. do realizacji Programu "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce" - jego finalizację przewidziano na grudzień 2012 r. Łączny budżet Programu wynosił 973 625,00 zł, z czego 85% stanowiły środki Unii Europejskiej, natomiast 15% środki budżetu państwa - ostatecznie, dzięki oszczędnościom, budżet Programu wyniósł nieco ponad 760 000,00 zł.

Celem głównym Programu "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce" była budowa podstaw rewitalizacji rozumianej jako kompleksowe działania naprawcze, określone w Karcie Lipskiej dla Miast Europejskich.

Cel główny Programu osiągnięto poprzez realizację działań zmierzających do:

- wzrostu aktywności społeczności lokalnych,
- wzrostu poczucia identyfikacji z miejscem za-mieszkania,
- wzbogacenia oferty inicjatyw kulturalnych na rewitalizowanych obszarach,
- poprawy sytuacji mieszkańców na rynku pracy,
- wzmocnianie atrakcyjności obszarów objętych Miejskim Programem Rewitalizacji.

Ryc. 4. Motyw graficzny wykorzystywany w materiałach promocyjnych Programu "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce"

Program zakładał objęcie wsparciem co najmniej 200 mieszkańców obszarów włączonych do Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania - grupę docelową stanowiły osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo (przede wszystkim dzieci i młodzież) mieszkające na tych obszarach.

Realizacja Programu przyniosła nieoczekiwany efekt - łącznie we wszystkich działaniach wzięło udział 730 mieszkańców. Jednocześnie istotnym osiągnięciem Programu było zaangażowanie do działań rewitalizacyjnych kilkudziesięciu partnerów społecznych, w tym licznych stowarzyszeń, fundacji, rad osiedli, szkół, parafii oraz indywidualnych osób - z obszarów MPR. Listę partnerów zamieszczono na stronie publikacji.

W ramach Programu zrealizowano dziewięć różnego rodzaju działań - najważniejsze informacje ich dotyczące, zostały przedstawione na kolejnych stronach tej publikacji, a na rycinie 5. przedstawiono schemat powiązań celów Programu z realizowanymi działaniami.

Ryc. 5. Schemat powiązań celów z działaniami podejmowanymi w ramach Programu "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce"

1. Odmień swoje podwórko

Liczba uczestników:

140

1. Odmień swoje podwórko

Jednym z działań na rzecz aktywizacji i integracji mieszkańców wokół procesu poprawy jakości środowiska zamieszkania była akcja "Odmień swoje podwórko". Była to inicjatywa organizowana przez Miasto Poznań już od 2010 r., kiedy to odbyły się pierwsze warsztaty zazieleniania podwórek na Jeżycach (głównie przy ul. Staszica). W ramach realizacji Programu "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce", akcję "Odmień swoje podwórko" wykonywała firma APAK Garczarczyk, wyłoniona w drodze przetargu nieograniczonego.

Program działania zmierzał do znalezienia przez mieszkańców (we współpracy z ekspertami) pomysłów na zazielenienie i ożywienie podwórek oraz przestrzeni publicznych na poszczególnych obszarach.

Fot. 1. Warsztaty projektowe w Liceum im. św. Marii Magdaleny

Akcja "Odmień swoje podwórko" składała się z dwóch edycji warsztatów:

- "Zielonych warsztatów" - warsztatów projektowych oraz działań na terenie podwórek;
- "Zielono mi" - wykładów i warsztatów w zakresie kształtowania zieleni w przestrzeni publicznej.

Fot. 2. Warsztaty projektowe w Domu Tramwajarza

"Zielone warsztaty" składały się z dwóch etapów: projektowego [1] i realizacji w terenie [2]. Etap projektowy (przykł. fot. 1. i 2.) odbywał się w formie dwudniowych spotkań (po 6 godzin każdego dnia), podczas których mieszkańcy wraz z ekspertami (architektami, urbanistami, specjalistami od kształtowania terenów zieleni) poszukiwali pomysłów na zagospodarowanie i ożywienie swoich podwórek - każdy zespół składał się z trzech mieszkańców i dwóch ekspertów. Efektem prac zespołów projektowych były koncepcje zagospodarowania podwórek.

Po zakończeniu projektowania przeprowadzono głosowanie nad wyborem jednej z wykonywanych koncepcji, której zainicjowanie przewidziano w ramach etapu realizacji w terenie (przykł. fot. 3.). W tym etapie uczestniczyli mieszkańcy poszczególnych podwórek (do pomocy mieli dwóch specjalistów), a sama akcja w terenie odbyła się w ciągu jednego dnia. Oba etapy "Zielonych warsztatów" prowadził i koordynował odpowiednio do tego przygotowany prowadzący, posiadający doświadczenie w tego typu przedsięwzięciach. Miejsca i czas realizacji "Zielonych Warsztatów" przedstawiono w tabeli 1.

W warsztatach "Zielono mi" przyjęto podobną konwencję - składały się z części wykładowej i doradczej [1] oraz z części terenowej [2], przy czym obie części zrealizowano w ciągu jednego dnia. Nieco inny był jednak przedmiot projektowania - zamiast podwórek, były to niewielkie tereny przestrzeni publicznej. Inna była też forma organizowania zespołów projektowych - w ramach części wykładowej i doradczej utworzony został jeden dwudziestoosobowy zespół, który najpierw wysłuchał dwóch wystąpień dotyczących

Fot. 3. Realizacja koncepcji dla podwórka przy ul. Piotra Wawrzyniaka 21

Tabela 1. Miejsca i czas realizacji "Zielonych warsztatów"

Dzielnice	Dzień i miejsce warsztatów	Podwórka	Dzień i miejsce realizacji w terenie
Jeżyce	Dom Tramwajarza 7-8.09	ul. Piotra Wawrzyniaka 21 ul. Jana Henryka Dąbrowskiego 17 ul. Poznańska 52 ul. Stanisława Staszica 16 ul. Jana Długosza 11-19	ul. Piotr Wawrzyniaka 21 29.09.2012
Wilda	Gimnazjum nr 42 13-14.09	ul. Przemysłowa 51 ul. Fabryczna 18 ul. Wierzbięcice 32 ul. Rolna 8 ul. Dezyderego Chłapowskiego 9	ul.. Dezyderego Chłapowskiego 9 7.11.2012
Śródka, Chwaliszewo, Stare Miasto	Szkoła Podstawowa nr 40 21-22.09	ul. Młyńska 11 ul. Seweryna Mielżyńskiego 21 ul. Feliksa Nowowiejskiego 23 ul. Rybaki 16 ul. Królowej Jadwigi 42-50	ul. Młyńska 11 26.10.2012
	Liceum im. św. Marii Magdaleny 12-13.10	ul. Gdańska 6-8 ul. Gdańska 10 Rynek Śródecki 17 ul. Czartoria 9 ul. Chwaliszewo 17-23	ul. Chwaliszewo 17-23 26.10.2012

Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce" - Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

mechanizmów funkcjonowania przestrzeni publicznej, a następnie przy pomocy ekspertów wypracował zarys koncepcji dla wybranego obszaru. Następnie cały zespół wziął udział w części terenowej, podczas której zorganizowano targ roślin (Zielony Targ - fot. 4.) oraz akcję zazieleniania przestrzeni publicznej (fot. 5.)

Fot. 4. Zielony Targ na Rynku Wildeckim

Fot. 5. Sadzenie cebul przy Liceum im. św. Marii Magdaleny

Harmonogram i miejsca realizacji warsztatów "Zielono mi" przedstawiono w tabeli 2. Warto wspomnieć, że warsztaty "Zielono mi" miały przede wszystkim zainspirować i zachęcić mieszkańców do wspólnego działania na rzecz poprawy stanu przestrzeni publicznej, a tym samym wzmocnić tożsamość lokalną społeczności uczestniczących w akcji.

Tabela 2. Miejsca i czas realizacji warsztatów "Zielono mi"

Dzielnice i dzień warsztatów	Miejsce wykładów	Zielony Targ	Zmiana przestrzeni publicznej
Wilda 15.09.2012	Zespół Szkół nr 2	Rynek Wildecki	tymczasowe miejsce zabaw przy ul. Fabrycznej 18
Jeżyce 29.09.2012	Dom Tramwajarza	Plac Asnyka	Szkoła Podstawowa nr 36
Śródka, Chwaliszewo, Stare Miasto 19 i 20.10.2012	Centrum Działań Środowiskowych	Plac Międzymoście	Plac Międzymoście i Zielona partyzantka w Parku jednego drzewa
	Liceum im. św. Marii Magdaleny	teren przy Liceum im. Św. Marii Magdaleny	teren przy Liceum im. Św. Marii Magdaleny

2. Biura Mieszkańców

Liczba uczestników:

120

2. Biura Mieszkańców

Jednym z celów Programu było utworzenie i zorganizowanie trzech Biur Mieszkańców na obszarach objętych Miejskim Programem Rewitalizacji dla Miasta Poznania. Działanie to wykonywała Fundacja SIC! - parter Programu. Tym sposobem powstały: 1) Biuro Mieszkańców Śródki, które zlokalizowano w Starej Piekarni, przy Rynku Śródeckim 17; 2) Biuro Mieszkańców Chwaliszewa w Maglu Kultury przy ul. Tylne Chwaliszewo 23/1 oraz 3) Biuro Mieszkańców Jeżyc przy ul. Szamarzewskiego 17/3. Każde z biur było czynne przynajmniej przez trzy dni w tygodniu w godz. 16:00-19:00. W wyjątkowych sytuacjach służyły one jako miejsca dodatkowych spotkań dotyczących problemów poszczególnych dzielnic.

Z czasem, Biura Mieszkańców stały się miejscami realizacji poradnictwa i spotkań lokalnych koalicji na obszarach poszczególnych dzielnic. W każdym z trzech Biur dyżurowali specjaliści (prawnik, psycholog, dzielnicowy rejonu) i doradcy zawodowi, których zadaniem była pomoc merytoryczna skierowana do mieszkańców - istotną wartością dodaną tej inicjatywy była dyspozycyjność specjalistów (w określonych godzinach) oraz przyjazne dla mieszkańców otoczenie spotkań - zlokalizowane w ich miejscu zamieszkania. Specjaliści zaangażowani w realizację Programu dyżurowali łącznie przez 288 godzin, natomiast doradcy zawodowi - przez 192 godziny. Z pomocy specjalistów i doradców zawodowych skorzystało łącznie ponad 150 osób.

W ramach Biur organizowano również korepetycje oraz zajęcia edukacyjno-artystyczne "Zaczarowany kuferek" dla dzieci i młodzieży. Korepetycje, które odbywały się raz w tygodniu w każdym z biur prowadzili przygotowani do tego specjaliści. Dotyczyły one przede wszystkim nauki języków obcych (języka angielskiego i niemieckiego) - na Jeżycach odbywały się również tzw. kursy rękodzieła.

Fot. 6. Witryna Magla Kultury, w którym mieściło się Biuro Mieszkańców Chwaliszewa

Celem zajęć edukacyjno-artystycznych "Zaczarowany kuferek" było natomiast zainteresowanie dzieci sztuką, poprzez ukazanie alternatywnych (wobec np. telewizji czy Internetu) sposobów spędzania wolnego czasu. Z korepetycji i zajęć edukacyjno-artystycznych skorzystało łącznie ponad 100 osób.

3. Koalicje lokalne i Dzielnicjada

Liczba uczestników:

120

3. Koalicje lokalne i Dzielnicjada

Jednym z istotnych celów Programu był wzrost aktywności społeczności lokalnych poprzez budowę oddolnych koalicji. Partycypacja społeczna jest od początku jednym z priorytetowych celów w realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania. Budowanie lokalnych porozumień mieszkańców, stowarzyszeń, podmiotów gospodarczych i innych jednostek zainteresowanych rozwojem poszczególnych dzielnic stanowi bowiem warunek konieczny do odnowy obszarów zdegradowanych.

Fot. 7. Grupa uczestniczek koalicji Śródki podczas spotkania

W ramach Programu "Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce" powstały trzy koalicje (fot. 7.): 1) koalicja Śródki, 2) koalicja Chwaliszewa i 3) koalicja Jeżyc. Organizatorem lokalnych koalicji, a tym samym wykonawcą zadania była Fundacja SIC! Wszystkie trzy koalicje spotykały się raz w miesiącu, a podczas spotkań dyskutowano nad aktualnymi problemami dzielnicy i próbowano wspólnie wypracować najlepsze rozwiązania. W koalicjach, prócz mieszkańców, uczestniczyli przedstawiciele rad osiedli, stowarzyszeń lokalnych, organów porządkowych, pracownicy Urzędu Miasta i jednostek miejskich.

Fot. 8. Realizacja jednego z zadań konkursowych Dzielnicjady na Chwaliszewie

Spośród mieszkańców danej dzielnicy uczestniczących w koalicji wyłoniono tzw. lokalnych liderów. Ich zadaniem było przewodniczenie pracom koalicji oraz "pośredniczenie" pomiędzy organizatorami Programu a mieszkańcami dzielnicy. W ramach Programu kilkunastu wybranych liderów ukończyło profesjonalne szkolenia z zakresu m.in.: analizy strategicznej, umiejętności współdziałania i negocjacji.

Bardzo ważnym zadaniem liderów i koalicji była organizacja imprezy kulturalno-artystycznej oraz koordynowanie tzw. Dzielnicjady. Dzielnicjada (przykł. fot. 8. i 9.) była formą rywalizacji między

społecznościami trzech obszarów objętych MPR (Śródka, Chwaliszewo, Jeżyce). Zasady rywalizacji polegały na realizacji zadań w ramach czterech konkursów tematycznych - po ogłoszeniu tematu konkursu mieszkańcy każdej z dzielnic przygotowywali autorskie przedsięwzięcie dotyczące własnej dzielnicy. Następnie jury konkursu przyznawało punkty za poszczególne inicjatywy - suma punktów po czterech konkursach decydowała o kolejności miejsc na podium Dzielnicjady. W ramach nagród przewidziano realizację zadania publicznego w danej dzielnicy za kwotę: I miejsce - 4000 zł; II miejsce - 2000 zł; III miejsce - 1000 zł.

Fot. 9. Realizacja jednego z zadań w ramach konkursu "Czysta dzielnica" na Śródce

Zadania konkursowe wykonywano w ramach tematów: 1) "Czysta dzielnica"; 2) "Dzielnica przyjazna dzieciom"; 3) "Tropem tradycji - odkrywanie i ożywianie zwyczajów dzielnicy"; 4) "Magia mojej dzielnicy". W jury konkursu zasiadali m.in.: Tomasz Kayser - zastępca Prezydenta Miasta Poznania, Mariusz Wiśniewski - przewodniczący Komisji Rewitalizacji Rady Miasta Poznania, przedstawiciele UMP, Fundacji SIC!, rad osiedli i lokalni liderzy społeczni. Rywalizacja trwała od maja do października 2012 r.

Koalicja Chwaliszewa zdobyła I nagrodę (4000 zł) i przeznaczyła ją na zakup urządzeń na plac zabaw. Koalicja Jeżyc przeznaczyła swoją II nagrodę na: odnowienie drzwi wejściowych do Domu Tramwajarza (1000 zł) oraz uporządkowanie i zaziele-

Fot.10. Uczestnicy "Biesiady sąsiedzkiej"-imprezy kulturalno-artystycznej

nienie skwerku przy ul. Dąbrowskiego 17 (1000 zł). Koalicja Śródki przeznaczyła III nagrodę na tablicę informacyjną dla mieszkańców (1000 zł).

Lokalne koalicje, wraz z wykonawcą działania - Fundacją SIC! zorganizowały również "Biesiadę sąsiedzką", promującą Śródkę, Chwaliszewo i Jeżyce wśród pozostałych mieszkańców Poznania i gości spoza miasta (fot. 10.). Biesiada odbyła się 30 września, a w jej programie przewidziano m.in.: przejażdżki bryczką z przewodnikiem, występy i warsztaty artystyczne, wystawy i pokazy filmów, gawędę poznańską, potańcówkę i ognisko z poczęstunkiem. Warto zaznaczyć, że impreza cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców i gości.

Rewitalizacja w budowie - tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce" - Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

4. Szkolenia zawodowe

Liczba uczestników:

72

4. Szkolenia zawodowe

Jednym z zadań doradcy zawodowego dyżurującego w ramach Biura Mieszkańców było wyszukiwanie osób bezrobotnych z obszarów objętych MPR oraz diagnoza ich kwalifikacji i umiejętności w kontekście potrzeb na rynku pracy. W dalszej kolejności doradca kierował zainteresowane osoby na szkolenia zawodowe, które były przedmiotem kolejnego działania w ramach Programu. Inną drogą poszukiwania osób bezrobotnych była współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Poznaniu - w tym przypadku osoby potencjalnie zainteresowane szkoleniami były kierowane na rozmowę z doradcą zawodowym przez pracowników Urzędu Pracy.

Fot. Krzysztof Rosakiewicz

Fot. 11. Uczestnicy szkolenia "Operator wózków jezdniowych" podczas zajęć praktycznych

Celem realizacji tego działania była poprawa kwalifikacji zawodowych, a tym samym sytuacji na rynku pracy mieszkańców obszarów objętych MPR. W ramach Programu zrealizowano pięć rodzajów szkoleń:

- Operator wózków jezdniowych (12 uczestników) - wykonawcą zadania była firma "Primus" Krzysztof Krysztofiak,
- Podstawy fakturowania (12 uczestników) - wykonawcą zadania była firma Young Business Szkolenia,
- Prawo jazdy kategorii B (24 uczestników) - wykonawcą zadania była firma CELIDOX Ośrodek Szkolenia Kierowców "PRAWKO",
- Profesjonalne sprzątanie z elementami pielęgnacji terenów zielonych (12 uczestników) - wykonawcą zadania była firma SEW Sebastian Wrzecian,
- Sprzedawca - obsługa kas fiskalnych i terminali płatniczych z obsługą komputera (12 uczestników) - wykonawcą zadania była firma Young Business Szkolenia.

Fot. 12. Uczestniczki szkolenia "Profesjonalne sprzątanie z elementami pielęgnacji terenów zielonych" podczas zajęć teoretycznych

Szkolenia zawodowe ukończyły łącznie 72 osoby bezrobotne, zamieszkujące obszar objęty Miejskim Programem Rewitalizacji dla Miasta Poznania. Każdy z uczestników otrzymał certyfikat ukończenia szkolenia, a w niektórych przypadkach (wózki jezdniowe i prawo jazdy kat. B) wykonawca zapewniał jedno bezpłatne podejście do egzaminu państwowego.

5. Uniwersytet Alternatywny

Liczba uczestników:

200

5. Uniwersytet Alternatywny

Uniwersytet Alternatywny to inicjatywa wspomagająca szerszą aktywizację społeczności lokalnych Śródki, Chwaliszewa i Jeżyc poprzez rozszerzenie oferty przedsięwzięć edukacyjnych i kulturalno-artystycznych. W ramach Uniwersytetu zorganizowano:

- wykłady na temat "Czym jest rewitalizacja?",
- wykłady i warsztaty w ramach "Śródeckiego Uniwersytetu Alternatywnego",
- wykłady i warsztaty na temat szeroko rozumianej przestępczości.

Fot. 13. Uczestnicy wykładu dra hab. inż. arch. Radosława Barka pt. Czym jest rewitalizacja, w Starej Piekarni na Śródce.

Działaniem, które miało wprowadzić uczestników Programu w problematykę uwarunkowań kształtujących procesy rewitalizacji, była seria pięciu wykładów pt. "Czym jest rewitalizacja?". Pierwsze dwa wykłady połączone z dyskusją wygłosiła mgr inż. arch. Dagmara Milczyńska-Hajda podczas konferencji w Urzędzie Miasta Poznania, rozpoczynającej realizację Programu - konferencja odbyła się 14 grudnia 2011 r. Motywem przewodnim obu

Fot. 14. Uczestnicy warsztatów w ramach "Śródeckiego Uniwersytetu Alternatywnego"

wykładów był tytuł "MIASTO i REWITALIZACJA. Krótka podróż w poszukiwaniu znaczeń". Dwa kolejne wykłady, 26.04 na Śródce (fot. 13.) i 25.06 na Jeżycach, poprowadził dr hab. inż. arch. Radosław Barek ze Stowarzyszenia Wędrowni Architekci. Tytuł wystąpienia brzmiał: "Rewitalizacja - a co tu robić?". Cykl wykładów zakończył dr hab. Piotr Matczak z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, który 18 grudnia, podczas konferencji podsumowującej Program, przedstawił problem partycypacji społecznej w realizacji polityk publicznych.

Kolejnym wydarzeniem o charakterze edukacyjnym był cykl 40 wykładów połączonych z warsztatami w ramach "Śródeckiego Uniwersytetu Alternatywnego" (fot. 14. i 15.). Tematy wykładów i warsztatów dotyczyły różnych dziedzin wiedzy i życia, w tym m.in.:

- "O tym, jak odczytać proces kształtowania miasta - Poznań",
- "O rycerzach, pięknych damach i ich przygodach w legendach wielkopolskich spisanych",

- "O tym, jak to z tym filcem bywa",
- "O glinie w piecu i piecu z gliny - tradycja i współczesność, czyli jak zrobić piec i wykończyć go własnymi rękami?",
- "O uncjale wiedzy kilka uncji - warsztaty z kaligrafii",
- "O grach logicznych dla dużych i małych, z użyciem najprostszych elementów dostępnych zawsze, wszędzie i o każdej porze",
- "O grach różnych na czas pogody i niepogody",
- "O glinie opowieści ciąg dalszy - spotkanie i warsztaty na temat tynków glinianych ze specjalistami z Niemiec",
- "O rysunku z oka przymrużeniem, czyli podstawy rysunku komiksowego dla każdego",
- "O pięknym pisaniu po polsku z angielską nutą w tle",
- "Warsztaty z kaligrafii: podstawy kroju pisma Copperplate",
- "O wiklinie plotek kilka - o polskim szlaku plecionkarskim",
- "Pies w mieście" itp.

Fot. 15. Uczestnicy warsztatów w ramach "Śródeckiego Uniwersytetu Alternatywnego"

Fot. 16. Uczestnicy warsztatów na temat przestępczości podczas zajęć w Szkole Podstawowej nr 36 na Jeżycach

Wykonawcą tych działań było Stowarzyszenie Wędrowni Architekci.

W ramach Uniwersytetu Alternatywnego odbyły się również dwa wykłady i warsztaty poświęcone szeroko rozumianej tematyce przestępczości (fot. 16.) - wykonawcą tego działania była Szkoła Sztuk Walki TANTO. Zajęcia prowadzone przez pana Zbigniewa Karalusa dotyczyły zarówno zagadnień przemocy rówieśniczej oraz odpowiedzialności prawnej osób małoletnich, jak i bezpieczeństwa, problemu reagowania na akty przemocy - warsztaty obejmowały również pokaz przykładowych technik, sposobów obrony przed przemocą. Wykłady i warsztaty na temat przestępczości odbyły się 15.05, 12.12 i 14.12 na Śródce oraz 13.06 na Jeżycach.

Łącznie w ramach trzech działań Uniwersytetu Alternatywnego uczestniczyło 200 osób, z czego w wykładach "Czym jest rewitalizacja?" - 60 osób, w zajęciach w ramach "Śródeckiego Uniwersytetu Alternatywnego" - 100 osób i w warsztatach na temat bezpieczeństwa i przestępczości - 40 osób.

6. Edukacja architektoniczna

Liczba uczestników:

45

6. Edukacja architektoniczna

Działaniem, które miało na celu edukację architektoniczną dzieci i młodzieży, były warsztaty dotyczące przestrzeni publicznej. Wykonawcą zadania była Fundacja Twórców Architektury. W realizacji warsztatów uczestniczyli również architekci z pracowni NMS Architekci, FRONT Architects, ULTRA Architects, Stowarzyszenia Wędrowni Architekci oraz Koła Naukowego Studentów Architektury.

Fot. 17. Uczestnicy i prowadzący warsztat tematyczny na Chwaliszewie

Celem warsztatów było przedstawienie istoty rewitalizacji (przede wszystkim jej przestrzennego aspektu) w sposób komunikatywny i zrozumiały dla dzieci i młodzieży. W ramach działania odbyły się trzy warsztaty tematyczne - na Jeżycach, Chwaliszewie i Śródce, oraz jeden warsztat plenerowy. Każdy z warsztatów tematycznych dotyczył przy tym różnych działań rewitalizacyjnych.

Warsztat na Jeżycach (odbył się 5.06. w Szkole Podstawowej nr 36) obrazował rewitalizację przez odnawianie – dzieci zajęły się malowaniem makiety konkretnej jeżyckiej kamienicy (zob.: fot. zamieszczona na

Fot. 18. Uczestnicy warsztatu tematycznego na Śródce

stronie tytułowej rozdziału, str. 20). Warsztat na Chwaliszewie, który odbył się 14.06. w Szkole Podstawowej nr 40, dotyczył rewitalizacji przez dodawanie – dzieci po analizie albumów i rysunków architektonicznych przygotowały własne rzuty i przekroje budynków, które chciałyby wybudować w swoim sąsiedztwie. Natomiast warsztat na Śródce (odbył się 18.06. w Centrum Działań Środowiskowych, zob. fot. 18) miał jako temat rewitalizację przez przywracanie. Na mapach Śródki, Zagórza i Ostrowa Tumskiego z różnych epok dzieci odtwarzały relacje między miastem a Wartą i Cybiną. Jako ostatni odbył się warsztat plenerowy przeprowadzony 20.06. dla uczniów Gimnazjum nr 61 - obrazował on dynamikę zmian przestrzeni miejskiej. Na przykładzie Starego Rynku w Poznaniu pokazano proces transformacji miejsca od targowiska po rolę reprezentacyjną. Ponadto uczniowie utworzyli makietę z balonów, która miała symbolizować z jednej strony barwność poznańskiego Starego Rynku, a z drugiej – ulotność, często tymczasowość rozwiązań.

Łącznie w warsztatach edukacji architektonicznej dla dzieci i młodzieży uczestniczyło 45 osób.

7. Ulotki o kamienicach

7. Ulotki o kamienicach

Jednym z działań wzmacniających atrakcyjność obszarów objętych MPR było opracowanie ulotek promujących walory szczególnie wartościowych lokalnych kamienic. Działanie to polegało na wyłonieniu 40 najciekawszych budynków na podstawie różnych kryteriów: historycznych, architektonicznych czy związanych z pewnymi wartościami niematerialnymi, np. z faktem zamieszkiwania w danym miejscu znanej osoby,bądź lokalizacją w danej kamienicy ważnej funkcji - z punktu widzenia miasta lub dzielnicy. Wyboru kamienic dokonano przy współpracy Wykonawcy z Urzędem Miasta Poznania oraz po konsultacjach z koalicjami Śródki, Chwaliszewa i Jeżyc.

Realizacja tego działania zakłada dwa alternatywne sposoby dystrybucji: jako 40 niezależnych ulotek [1] lub jako zbioru ulotek w formie 40-kartkowej broszury, tworzącej swoisty "Przewodnik po wybranych kamienicach Poznania" [2]. Wykonawcą tego zadania był Szymon Dąbrowski - przygoda.edu.pl.

Ryc. 6. Rewers ulotki dotyczącej kamienicy przy ul. Chwaliszewo 70

Ryc. 7. Rewers ulotki dotyczącej kamienicy przy ul. Śródka 2

Ryc. 8. Awers ulotki dotyczącej kamienicy przy Rynku Jeżyckim 1

Ryc. 9. Awers ulotki dotyczącej kamienicy przy ul. Jana Henryka Dąbrowskiego 12

8. Poznaj historię swojej rodziny

Liczba uczestników:

45

8. Poznaj historię swojej rodziny

Kolejnym działaniem edukacyjnym skierowanym przede wszystkim do dzieci i młodzieży były warsztaty "Poznaj historię swojej rodziny". Celem tej inicjatywy było pogłębienie wiedzy uczestników na temat swoich rodzin, związków z dzielnicą oraz wpływu rodzinnych tradycji i zwyczajów na ich życie. Osiągnięcie tak postawionego celu powinno również sprzyjać podnoszeniu poziomu partycypacji społecznej oraz budowaniu zaufania społeczności lokalnych do różnych form działań. Wykonawcą tego zadania było Stowarzyszenie No Women No Art.

Fot. 19. Uczestnicy warsztatów na Jeżycach

W ramach działania zrealizowano trzy edycje warsztatów. Pierwsza z nich - dla mieszkańców Chwaliszewa i Starego Miasta (zob. fot. umieszczoną na stronie tytułowej rozdziału) - odbyła się w Maglu Kultury w dniach 15-17.10. Kolejna edycja została zorganizowana dla mieszkańców Śródki w kawiarni "W Starej Piekarni" w dniach 23-25.10. Na koniec odbyła się edycja dla mieszkańców Jeżyc (fot. 19. i 20.) w dniach 6-8.10. - tym razem warsztaty odbyły się w Gimnazjum nr 61. Każda edycja składała się z sześciu części i trwała trzy dni (po trzy godziny zajęć każdego dnia). W ramach poszczególnych edycji prowadzono następujące zajęcia tematyczne odpowiadające sześciu częściom warsztatów:

- historia pewnej rodziny - ilustrowana opowieść o znanej rodzinie ze Śródki, Chwaliszewa lub Jeżyc; poszukiwania rodzinne - jak je prowadzić na własną rękę?;
- dziadkowie - skarbnica rodzinnej pamięci;
- wywiady, albumy stylizowane "na stare" pamiętniki;
- pociotki, stryjowie, świekry i cieściowie, czyli jak to dawniej w naszych rodzinach bywało (o koligacjach rodzinnych);
- moje korzenie - drzewo genealogiczne własnej rodziny wraz z przygotowaniem do działań plastycznych;
- "Poznaj historię mojej rodziny" - wiadomość ukryta w butelce; drzewo genealogiczne - praca wielkoformatowa.

W warsztatach "Poznaj historię swojej rodziny" wzięło udział łącznie 45 osób - były to zarówno dzieci ze szkół podstawowych, młodzież gimnazjalna, jak i osoby starsze.

Fot. 20. Uczestnicy warsztatów na Jeżycach

9. Teatr z klasą

Liczba uczestników:

180

9. Teatr z klasą

Warsztaty "Teatr z klasą" były jednym z działań zapewniających rozwój osobowy dzieci i młodzieży z obszarów objętych MPR. Ich celem było rozwijanie wśród osób młodych zainteresowań teatralnych poprzez zapoznanie się ze specyfiką pracy w teatrze, jego historią, a także przygotowanie - z pomocą profesjonalnych aktorów - przedstawień teatralnych. Wykonawcą tego działania było Stowarzyszenie Loża Patronów Teatru.

Fot. 21. Uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 36 podczas pierwszego spotkania warsztatowego

Każda edycja warsztatów, w której brała udział jedna grupa, składała się z ośmiu godzinnych części:

- "Aktor - ktoś, kogo znam" - rozmowa aktorów z dziećmi/młodzieżą o studiach aktorskich, pracy aktora i podstawach warsztatu; warsztaty rozgrzewające aparat mowy, poznanie pozawerbalnych sposobów komunikacji i in.;
- część dotycząca historii teatru, w tym przede wszystkim historii Teatru Nowego w Poznaniu;
- reżyser i tekst - zajęcia poświęcone reżyserskiej lekturze tekstu, wyobraźni, nadaniu tekstowi literackiemu scenicznego kształtu;
- aktor - przygotowanie się do roli w spektaklu; sposoby uczenia się tekstu i postaci sztuki;
- wizyta w teatrze - zapoznanie się ze sceną, pracowniami i zapleczem teatru (wizyta w Teatrze Nowym) oraz pokaz charakteryzacji;
- spektakl teatralny - udział w przedstawieniu teatralnym (w roli widza) dostosowanym do

Fot. 22. Uczestnicy warsztatów ze Szkoły Podstawowej nr 36 po przedstawieniu w Teatrze Nowym

Fot. 23. Uczestnicy warsztatów ze Szkoły Podstawowej nr 40

wieku uczestników Programu;

- wymiana wrażeń i własnych opinii po obejrzanym przedstawieniu; próba generalna przygotowanego wcześniej przedstawienia;
- próba sceniczna w Teatrze Nowym; występ publiczny uczestników warsztatów w Teatrze Nowym.

W warsztatach uczestniczyło łącznie 180 osób w ramach 10 grup z różnych szkół (tabela 3): Szkoły Podstawowej nr 36 (fot. 21. 22. i 24.), Gimnazjum nr 61 (fot. umieszczona na okładce rozdziału, str. 26), Szkoły Podstawowej nr 85, Szkoły Podstawowej nr 40 (fot. 23.), Szkoły Podstawowej nr 71 i Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla dzieci niesłyszących.

Fot. 24. Uczestnicy warsztatów ze Szkoły Podstawowej nr 36 podczas przedstawienia w Teatrze Nowym

Tabela 3. Szkoły uczestniczące w Programie oraz tytuły i daty przedstawień w Teatrze Nowym

Szkoła uczestnicząca w warsztatach	Data przedstawienia w Teatrze Nowym	Tytuł przedstawienia
Szkoła Podstawowa nr 36	27 czerwca 2012 r.	"Czerwony Kapturek szuka księcia"
Gimnazjum nr 61	27 czerwca 2012 r.	"Urodziny"
Szkoła Podstawowa nr 85	26 listopada 2012 r.	"Gwiazdka na ulicy Sezamkowej"
Szkoła Podstawowa nr 40	26 listopada 2012 r.	"Szkoła strachu"
Szkoła Podstawowa nr 71	10 grudnia 2012 r.	"Wśród nocnej ciszy"
Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla dzieci niesłyszących	10 grudnia 2012 r.	"Świtezianka"
Szkoła Podstawowa nr 36	10 grudnia 2012 r.	"Uczta na Olimpie"
Gimnazjum nr 61	10 grudnia 2012 r.	"Pięć minut"
Szkoła Podstawowa nr 23	10 grudnia 2012 r.	"Ballada o kapryśnej królewnie"
Szkoła Podstawowa nr 23	10 grudnia 2012 r.	"Gwiazdkowy prezent"

Aktorzy Programu

Jednym z istotnych celów realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania jest budowanie partnerstw i koalicji na rzecz odnowy miejskich obszarów zdegradowanych – taki kierunek działań przyczynia się do wzmocnienia aktywności lokalnej i inicjowania działań oddolnych, podejmowanych zarówno przez mieszkańców, podmioty gospodarcze, jak i organizacje pozarządowe. Temu celowi służyła właśnie realizacja Programu "Rewitalizacja w budowie – tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce".

BENEFICJENCI:

Program skierowany był do mieszkańców Poznania, zamieszkujących obszary objęte Miejskim Programem Rewitalizacji, w szczególności mieszkańców: Śródki, Chwaliszewa oraz Jeżyc, ale także całego obszaru śródmieścia. Beneficjentami były osoby bezrobotne, nieaktywne zawodowo oraz zagrożone wykluczeniem społecznym. W trakcie trwania programu, od października 2011 roku do końca 2012 roku, z różnego rodzaju działań skorzystało 730 osób, w wieku od 3 do 88 lat. Z tego 60% stanowiły kobiety, a 40% mężczyźni. W poszczególnych działaniach brała udział i skorzystała ze wsparcia następująca liczba osób:

1. Odmień swoje podwórko: 140
2. Biura Mieszkańców: 120
3. Koalicje lokalne i Dzielnicjada: 120
4. Szkolenia zawodowe: 72
5. Uniwersytet Alternatywny: 200
6. Edukacja Architektoniczna: 45
7. Poznaj historię swojej rodziny: 45
8. Teatr z klasą: 180

PARTNERZY SPOŁECZNI:

Rady osiedli: Jeżyce, Ostrów Tumski – Śródka – Zawady – Komandoria, Stare Miasto, Wilda.

Stowarzyszenia i organizacje społeczne: Stowarzyszenie Chwaliszewo, Stowarzyszenie Jeżyczanie, Stowarzyszenie Przyjaciół Śródki i Okolic "Śródeja", Klub Seniora Jeżyce - Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów koło nr 7, Świetlica "Promyczki" przy parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, Fundacja "Nieściszalni".

Szkoły poznańskie: Zespół Szkół nr 2, Zespół Szkół Specjalnych nr 105 im. J. Tuwima, Szkoła Podstawowa nr 23 im. gen. J. Bema, Szkoła Podstawowa nr 36 im. mjr. H. Sucharskiego, Szkoła Podstawowa nr 40 im. Mieszka I, Szkoła Podstawowa nr 71 im. J. Kusocińskiego, Szkoła Podstawowa nr 85 im. Kawalerów Maltańskich, Gimnazjum nr 42 im. H. Sienkiewicza, Gimnazjum nr 61 im. I. Paderewskiego, Liceum im. św. Marii Magdaleny.

Oraz: Biblioteka Raczyńskich – Filia nr 11 (Chwaliszewo), Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, Centrum Działań Środowiskowych "Śródka", Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu, Straż Miejska, jak również wiele innych osób niezrzeszonych, a silnie zaangażowanych w Program.

Fot. 25. Widownia Teatru Nowego podczas jednego z przedstawień kończących pojekt "Teatr z klasą"

WYKONAWCY DZIAŁAŃ:

Autorska Pracownia Architektury Krajobrazu Magdalena Garczarczyk, CELIDOX Ośrodek Szkolenia Kierowców "PRAWKO", FRONT Architekts, Fundacja Twórców Architektury, Kawiarnia "W Starej Piekarni", Klub "Magiel Kultury", Koło Naukowe Studentów Architektury Politechniki Poznańskiej, NMS Architekci, "Primus" – Krzysztof Krysztofiak, SEW Sebastian Wrzecian, Stowarzyszenie "Wędrowni Architekci", Stowarzyszenie "No Women No Art", Stowarzyszenie "Loża Patronów Teatru", Szkoła Sztuk Walki TANTO, Szymon Dąbrowski przygoda.edu.pl, Targowiska sp. z o.o., Teatr Nowy w Poznaniu, Teatr Planeta M., ULTRA Architekts, Young Business Szkolenia.

PARTNER PROJEKTU:

Partnerem Urzędu Miasta Poznania i organizatorem działań takich jak: Biura Mieszkańców, Koalicje Lokalne i Dzielnicjada była Fundacja SIC!:

Anna Bany, Marlena Musiałek, Katarzyna Piątkowska, Joanna Piotrowiak, Edyta Rosenkiewicz, Magdalena Wieczorek.

ZESPÓŁ KOORDYNUJĄCY:

Koordynacją Programu i organizacją działań takich jak: "Odmień swoje podwórko", szkolenia zawodowe, Uniwersytet Alternatywny, "Edukacja Architektoniczna", "Poznaj historię swojej rodziny", ulotki promujące interesujące kamienice i "Teatr z klasą" zajmował się Urząd Miasta Poznania:

Tomasz J. Kayser – Zastępca Prezydenta Miasta Poznania,

Piotr Wiśniewski – Dyrektor Biura Koordynacji Projektów,

oraz pracownicy Biura Koordynacji Projektów:
Karolina Adamów, Paweł Andrukonis, Paulina Idczak, Bartłomiej Kołsut, Mieszko Ladorski, Lech Podbrez (koordynator programu, kierownik Oddziału Rewitalizacji), Krzysztof Rosenkiewicz, Natalia Szwarc-Gosiewska, Anna Wilkanowska, Magdalena Zamojska.

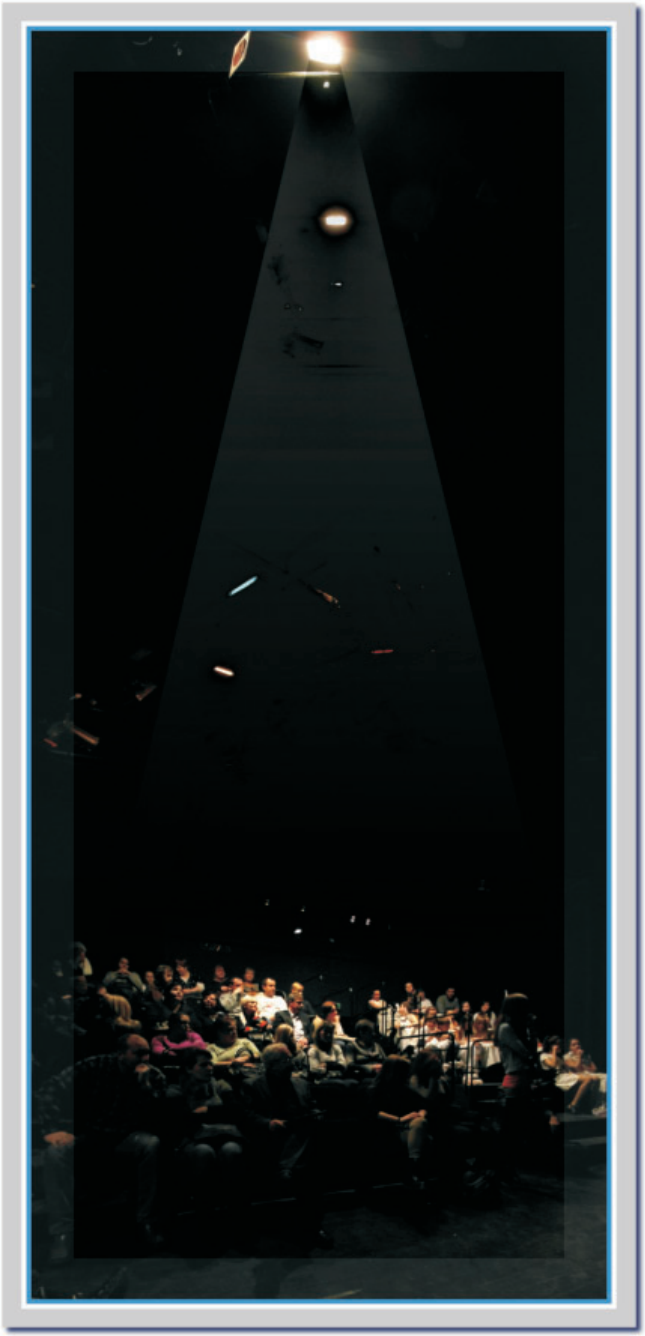

W roku 2011 Miasto Poznań w partnerstwie z Fundacją SIC! wzięło udział w konkursie na pilotażowe programy rewitalizacji społecznej, ogłoszonym przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w Warszawie. Dzięki tej inicjatywie poznański autorski program pt. „Rewitalizacja w budowie – tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce", pomyślany jako integralna część wdrażanego od 2006 roku Miejskiego Programu Rewitalizacji dla m. Poznania (MPR), został wsparty przez Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Jego celem było stworzenie podwalin pod procesy rewitalizacyjne rozumiane jako kompleksowe działania naprawcze rekomendowane Miastom Europejskim w Karcie Lipskiej. Program był skierowany do mieszkańców Jeżyc, Śródki, Chwaliszewa i innych terenów objętych MPR, nieaktywnych zawodowo i bezrobotnych, a w szczególności zagrożonych wykluczeniem społecznym. W czasie 15 miesięcy trwania programu zrealizowano liczne działania: aktywizujące i integrujące społeczności lokalne, zapewniające rozwój osobowy dzieci i młodzieży oraz wspierające poprawę jakości przestrzeni miejskiej i środowiska zamieszkania. Objęto nimi 730 beneficjentów przy udziale wielu stowarzyszeń, fundacji, rad osiedli, szkół, parafii i osób prywatnych. Działania te opisano syntetycznie w tej publikacji.

Egzemplarz bezpłatny

Program wraz z publikacją są współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

sic!

Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich

POZnan
Miasto know-how

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY